MORTEN DARBO OG
FRANK TORE MENGKROGEN

BARNEBIDRAG

UNIVERSITETSFORLAGET

Barnebidrag

Morten Darbo og Frank Tore Mengkrogen

Barnebidrag

UNIVERSITETSFORLAGET

© Universitetsforlaget, Oslo, 2021
ISBN: 9788215054988
1. utgave, 1. versjon, Universitetsforlaget, 2021
E-utgaven baserer seg på 1. trykte utgave, Universitetsforlaget 2010

Elektronisk tilrettelegging: Universitetsforlaget
Omslagsdesign: Stian Hole/Blæst
Sats/design: Rusaanes Bokproduksjon AS

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Universitetsforlaget er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

www.universitetsforlaget.no
post@universitetsforlaget.no

Forord

I vårt daglige arbeid med bidragsregelverket opplever vi at kunnskapene om barnebidrag ofte er mangelfulle og preget av misoppfatninger.

Med denne boken tar vi sikte på å gjøre regelverket som angår barnebidrag lettere tilgjengelig. Boken er primært skrevet for privatpersoner som ønsker en oversikt over bidragsregelverket, men vil også kunne være et hjelpemiddel for personer som arbeider med problemstillinger innenfor temaet.

Boken er bygget opp rundt sentrale lover, forskrifter, forarbeider og utredninger. Rikstrygdeverkets retningslinjer er også benyttet for å illustrere praktiske eksempler.

Vi takker våre respektive familier for tålmodighet i en tidkrevende skriveprosess.

Tromsø, 01.09.10

Frank T. Mengkrogen og Morten Darbo

Innhold

Forord 5

Kapittel 1
Innledning 19
1.1 Nærmere om boken 19
1.2 Barnebidragets plass i samfunnet 20
1.3 Kort om gjeldende bidragsregelverk 21
1.4 Offentlig medvirkning ved fastsettelse av barnebidrag 22
1.5 De ulike rettskilder og deres betydning 24
1.6 Sentrale begreper og terminologi 25
1.6.1 Barnebidrag 26
1.6.2 Bidragsforskudd 26
1.6.3 Privat avtale 26
1.6.4 18-årsbidrag 26
1.6.5 Særtilskudd 27
1.6.6 Gebyr 27
1.6.7 Part 27
1.6.8 Offentlig innkreving av barnebidrag 27
1.7 Historikk 28
1.8 Bidragsordningen i Norden 30
1.8.1 Danmark 30
1.8.2 Finland 31
1.8.3 Island 31
1.8.4 Sverige 31

Kapittel 2
Barnets foreldre 33
2.1 Innledning 33
2.2 Juridisk mor 33
2.3 Juridisk far 34
2.3.1 Der barnets mor er gift ved fødselen 34
2.3.2 Der barnets mor ikke er gift ved fødselen 34
2.3.2.1 Barnets mor oppgir ikke hvem som er far til barnet 35
2.3.2.2 Barnets far er oppgitt, men har ikke erkjent farskapet 36
2.4 Medmor 36
2.5 Oppsummering 37

Kapittel 3
Forsørgelsesplikten 38
3.1 Oppsummering 39

Kapittel 4
Varigheten av underholdsplikten 40
4.1 Innledning 40
4.2 Hvordan oppstår bidragsplikt? 41
4.3 Bidragspliktens varighet og opphør før fylte 18 år 43
4.3.1 Varigheten 43
4.3.2 Opphør og overføring av forsørgelsesplikten før barnet fyller 18 år – særlige tilfeller 44
4.3.2.1 Foreldrene flytter sammen 44
4.3.2.2 Barnet anses som selvforsørget 44
4.3.2.3 Adopsjon 45
4.3.2.4 Død 45
4.3.2.5 Omsorgsovertagelse av barnevernet 46
4.4 Barnebidrag etter fylte 18 år – etablering og opphør 47
4.4.1 Innledning 47
4.4.2 Vanlig skolegang 48
4.4.2.1 Elever med lærlinglønn eller annen inntekt 49
4.4.2.2 Andre utdannelser som kan anses som vanlig skolegang 49

4.4.3 Særlig om varigheten av bidrag til barn som har fylt 18 år 50
4.4.3.1 Forlengelse når et år må tas på nytt 51
4.4.3.2 Forlengelse grunnet bytte av studieretning 52
4.4.3.3 Ytre rammer for forlengelse av barnebidraget. 53
4.4.3.4 Forlengelse grunnet at barnet tar friår. . . . 54
4.4.4 Annen videreutdannelse 55
4.4.5 18-årsbidraget skal tidsbegrenses. 56
4.4.6 Barnet flytter til den bidragspliktige – gjelden følger barnet 56
4.5 Oppsummering. 57

Kapittel 5
Private avtaler 58
5.1 Innledning 58
5.2 Avtalens form og innhold 59
5.3 Avtalefrihetens rekkevidde 61
5.3.1 Innledning. 61
5.3.2 Avtalefrihetens omfang 61
5.4 Fordeler ved inngåelse av private avtaler om barnebidrag . 62
5.5 Bidragsveilederen 63
5.6 Fra privat avtale til offentlig fastsettelse. 64
5.7 Oppsummering. 64

Kapittel 6
Underholdskostnaden 66
6.1 Innledning 66
6.2 Underholdskostnaden – privat avtale 68
6.3 Underholdskostnadens ulike komponenter 68
6.3.1 Forbruksutgifter 69
6.3.2 Boutgifter. 71
6.3.3 Utgifter til barnetilsyn 72
6.3.3.1 Mottager av stønad til barnetilsyn 73
6.3.3.2 Bidragsmottageren mottar ikke stønad til barnetilsyn, men har tilsynsutgifter. . . . 75

6.3.3.3 Maksimumsgrense, tilsynsutgifter uten barnetilsyn 78
6.3.3.4 Hvem kan utøve barnetilsynet? 80
6.4 Bidragsmottageren har ikke tilsynsutgifter 80
6.5 Fradrag i utgiftene for offentlige ytelser til underholdet . . . 80
6.6 Underholdskostnaden for barn over 18 år 81
6.7 Underholdskostnaden ved dødsfall 81
6.8 Underholdskostnaden ved delt bosted 82
6.9 Oppsummering 82

Kapittel 7
Fordeling av underholdskostnaden 84
7.1 Fordelingen 84
7.2 Maksimumsgrense for underholdskostnaden 87
7.3 Oppsummering 87

Kapittel 8
Beregningsgrunnlaget 88
8.1 Innledning 88
8.2 Generelt om inntektsberegningen 89
8.3 Personinntekt 90
8.3.1 Alminnelig lønnsinntekt 91
8.3.1.1 Overtidsarbeid 91
8.3.1.2 Kvelds- og nattillegg med mer 92
8.3.1.3 Varierende inntekter 92
8.3.1.4 Frynsegoder i inntekten 92
8.3.1.5 Provisjonsarbeid/bonuser 93
8.3.1.6 Svart arbeid 94
8.3.1.7 Trygdeytelser/pensjoner 94
8.3.1.8 Grunn-/hjelpestønad 95
8.3.1.9 Stipend og lån 95
8.3.1.10 Leieinntekter 96
8.4 Særlig om inntekten til bidragsmottager 96
8.4.1 Generelt om bidragsmottagers inntekt 96
8.4.2 Barnetrygd 97
8.4.3 Kontantstøtte 98
8.4.4 Fordel av å være lignet i skatteklasse 2 98

8.5 Bidragsbarnets inntekt 99
8.6 Kapitalinntekt 100
8.6.1 Generelt om kapitalinntekt 100
8.6.2 Inntektsfastsettelse for selvstendig næringsdrivende 100
8.6.3 Beregning, enkeltpersonforetak 102
8.6.4 Beregning, deltagerlignede selskaper 103
8.6.5 Beregning, aksjeselskaper 103
8.7 Skjønnsfastsettelse av inntekt 104
8.7.1 Vilkårene for skjønnsfastsettelse 104
8.7.1.1 Bruk av skjønn ved manglende dokumentasjon / tilbakehold av informasjon . . 105
8.7.1.2 Lavere inntekt enn forventet uten rimelig grunn 105
8.7.1.2.A Særlig om skjønnsfastsettelse av selvstendig næringsdrivende 106
8.7.1.2.B Skjønnsfastsettelse, vanlig utdannelse, videreutdannelse og omskolering 108
8.7.1.2.C Skjønnsfastsettelse, helsemessige årsaker 108
8.7.1.2.D Skjønnsfastsettelse, omsorg for egne barn 108
8.7.1.2.E Skjønnsfastsettelse ved inntektsnedgang grunnet arbeidsledighet 109
8.7.2 Hvordan skal inntekten skjønnsfastsettes? 110
8.8 Oppsummering 111

Kapittel 9
Barnetillegg i den bidragspliktiges ytelse 112
9.1 Oppsummering 115

Kapittel 10
Manglende evne til å betale bidrag 116
10.1 Innledning 116
10.2 Generelt om bidragsevne 116
10.3 Ingen, delvis og full bidragsevne 117
10.4 Elementene i bidragsevnevurderingen 118
10.4.1 Skatt og trygdeavgift 118
10.4.2 Midler til eget underhold 119
10.4.3 Boutgifter 119

10.4.4 Egne barn i egen husstand 120
10.4.5 Eksempel på utregning av bidragsevnen. 121
10.5 Oppsummering. 121

Kapittel 11
Maksimumsgrense på 25 prosent av inntekt 123

Kapittel 12
Forholdsmessig fordeling 125
12.1 Innledning 125
12.2 Nærmere om bidragsfastsettelsen ved forholdsmessig fordeling 126
12.2.1 Eksempel på forholdsmessig fordeling ved manglende bidragsevne 127
12.2.2 Forholdsmessig fordeling/oppfostringsbidrag etter barneverntjenesteloven. 128
12.3 Partsforholdene ved forholdsmessig fordeling 128
12.4 Virkningstidspunkt. 129
12.5 Oppsummering. 129

Kapittel 13
Delt bosted 131
13.1 Generelle betraktninger 131
13.2 Bidragsfastsettelse ved delt bosted 132
13.2.1 Underholdskostnaden ved delt bosted 133
13.2.2 Beregningsgrunnlaget ved delt bosted 134
13.2.3 Fordelingen av underholdskostnaden ved delt bosted. 135
13.3 En av partene hevder at avtalen om delt bosted ikke lenger gjelder 136
13.4 Forholdet mellom delt bosted og utvidet samvær 137
13.5 Oppsummering. 138

Kapittel 14
Samværsfradrag 139
14.1 Generelt om samværsfradrag 139
14.2 Grunnlaget for samværsfradrag 140

14.2.1 Skriftlige samværsavtaler 140
14.2.2 Muntlige samværsavtaler 141
14.2.3 Offentlig fastsatt samvær 142
14.3 Ytterligere om avtaler om samvær 143
14.3.1 Manglende opplysninger om samvær / ingen samværsavtale 143
14.3.2 Det foreligger en avtale, men foreldrene er uenige om avtalens omfang 144
14.3.3 Den ene parten hevder at samværsavtalen ikke gjelder 145
14.3.4 Konsekvensen av at det er bevist at samværsavtalen ikke gjelder 147
14.3.5 Samværsfradragets innhold og størrelse 147
14.3.5.1 Samværsklasse 148
14.3.5.2 Barnets alder 150
14.3.5.3 Størrelsen på samværsfradraget 151
14.4 Oppsummering 152

Kapittel 15
Virkningstidspunktet ved nye krav om barnebidrag 153
15.1 Innledning 153
15.2 Hovedregelen om virkningstidspunkt 154
15.3 Fastsettelse av virkningstidspunktet tilbake i tid 155
15.3.1 Generelle betraktninger om virkningstidspunkt tilbake i tid 155
15.3.2 Den konkrete rimelighetsvurderingen 156
15.3.3 Kravet til særlige grunner ved fastsettelse av virkningstidspunkt mer enn ett år tilbake i tid 158
15.3.4 Virkningstidspunktet der det har løpt en privat avtale 159
15.4 Oppsummering 160

Kapittel 16
Endring av avtalt eller fastsatt bidrag 161
16.1 Endring av barnebidrag, generelle bemerkninger 161
16.2 Endring av barnebidraget for tid som er gått 162
16.2.1 Nedsettelse tilbake i tid 164

16.2.2 Forhøyelse tilbake i tid. 165
16.3 Oppsummering. 165

Kapittel 17
Ettergivelse av bidragsgjeld. 166
17.1 Innledning 166
17.2 Private avtaler om ettergivelse 167
17.3 Vilkårene for ettergivelse av bidragsgjeld 167
17.4 Hvor mye skal ettergis? 168
17.5 Søknad om ettergivelse fra dødsbo eller arvinger 170
17.6 Oppsummering. 170

Kapittel 18
Særtilskudd 171
18.1 Innledning 171
18.2 Særtilskuddets hovedregel og formål. 171
18.3 Nærmere om særtilskudd 172
18.3.1 Hvilke utgifter dekkes? 172
18.4 Vilkår for fastsettelse av særtilskudd 173
18.4.1 Rimelig og nødvendig 173
18.4.2 Den bidragspliktige må ha full bidragsevne 174
18.4.3 Frist for fremsettelse av krav om særtilskudd 174
18.4.4 Kravet til dokumentasjon av utgifter. 175
18.4.5 Utgiftene må være høyere enn et fullt bidragsforskudd 175
18.5 De ulike typetilfeller. 175
18.5.1 Utlegg til konfirmasjon 175
18.5.2 Utlegg til tannregulering. 178
18.5.3 Briller og linser 179
18.6 Beregningen av særtilskuddets størrelse 179
18.7 Særtilskudd skal ikke reduseres for samvær 180
18.8 Oppsummering. 180

Kapittel 19
Bidragsforskudd 181
19.1 Innledning 181
19.2 Hvem har rett til å motta bidragsforskudd? 182

19.2.1 Barnets alder 182
19.2.2 Barnet må ha opphold i riket 182
19.2.2.1 Riket 183
19.2.2.2 Bosted og opphold i riket. 183
19.2.2.3 Unntak 184
19.2.3 Barn som ikke bor sammen med begge foreldrene. 184
19.3 Løpende bidrag som vilkår for rett til bidragsforskudd . . . 186
19.4 Forskuddets størrelse 187
19.4.1 Generelt 187
19.4.2 Inntektsberegningen/dokumentasjon av inntekt. . . 187
19.4.3 Sivilstand 188
19.4.4 Skjematisk oppsett av forskuddsberegning. 189
19.4.5 Tilfeller hvor det utbetales fullt forskudd uten behovsprøving. 190
19.5 Hvem skal forskuddet utbetales til? 190
19.6 Bidragsforskuddets virkningstidspunkt. 192
19.6.1 Hovedregel, virkningstidspunkt. 192
19.6.2 Etterbetaling av bidragsforskudd 193
19.6.3 Etterbetaling når farskapet ikke er fastsatt, § 7, 6. ledd 194
19.7 Varighet 194
19.8 Virkningstidspunkt for endringer av forhold som påvirker løpende bidragsforskudd 195
19.9 Bortfall av retten til bidragsforskudd. 195
19.10 Offentlig revisjon av forskuddssaker 196
19.11 Tilbakekreving 197
19.11.1 Generelt 197
19.11.2 Vilkår for tilbakekreving. 198
19.11.3 Tilbakebetalingskravets størrelse 199
19.12 Oppsummering. 199

Kapittel 20
Kort oversikt over bidragsinnkrevingen 201
20.1 Innledning 201
20.2 Nærmere om innkrevingen. 202
20.2.1 Når skal bidraget kreves inn? 202
20.2.2 Forfalte og uforfalte krav. 202

20.2.3 Innkrevingen i praksis 203
20.2.4 Tvangsgrunnlag 203
20.2.5 Minnelig nedbetalingsordning 204
20.3 Motregning 205
20.4 Opphør av innkrevingen 205
20.4.1 Krav fra partene 205
20.4.2 Barnet fyller 18 år 206
20.4.3 Barnets foreldre flytter sammen, eller barnet flytter til den bidragspliktige 206
20.4.4 Dødsfall 206
20.5 Oppsummering 207

Kapittel 21
Tilbakesøkingskrav etter endret farskap 208
21.1 Innledning 208
21.2 Hvem kan kreve tilbake barnebidrag? 209
21.2.1 Frikjente fedre som har betalt barnebidrag 209
21.2.2 Saker avgjort i Norge 209
21.2.3 Frikjent far er gått bort 210
21.3 Hvordan fastsettes kravets størrelse? 210
21.4 Nedsettelse og bortfall av tilbakesøkingskravet 212
21.4.1 Ikke rimelig grunn til å erkjenne farskapet 212
21.4.2 Burde reist farskapssak tidligere 213
21.5 Prosessuelle bestemmelser 214
21.5.1 Foreldelse 214
21.5.2 Klageadgang 214
21.5.3 Saksomkostninger 214
21.6 Oppsummering 215

Kapittel 22
Gebyr for offentlig fastsettelse 216
22.1 Innledning 216
22.2 Gebyrets størrelse 217
22.3 Unntak fra gebyrplikten 218
22.3.1 Innledning 218
22.3.2 Lav personinntekt 218
22.3.3 Det offentlige fatter vedtak av eget tiltak 219

22.2.4 En av partene bor i utlandet 220
22.2.5 Åpenbart urimelig å ilegge gebyr 220
22.3 Oppsummering 221

Kapittel 23
Fastsettelse av barnebidrag der en av partene er bosatt i utlandet 222
23.1 Innledning 222
23.2 Når kan norske myndigheter avgjøre krav om barnebidrag der en av partene bor i utlandet? 222
23.3 Internasjonale konvensjoner 224
23.3.1 Luganokonvensjonen 225
23.3.2 Særskilt om gjensidighetsavtalen med USA 225
23.4 Oppsummering 226

Vedlegg 1
Underholdskostnaden 227
Vedlegg 1.1 Forbruksutgifter 227
Vedlegg 1.2 Boutgifter 227
Vedlegg 1.3 Tilsynsutgifter med stønad til barnetilsyn 227
Vedlegg 1.4 Maksimal grense for tilsynsutgifter der det ikke mottas stønad til barnetilsyn 228
Vedlegg 1.5 Maksimalt skattefradrag for tilsynsutgifter 228
Vedlegg 1.6 Barnetrygd 228

Vedlegg 2
Inntektsbegrepet 229
Vedlegg 2.1 Utvidet barnetrygd 229
Vedlegg 2.2 Småbarnstillegg 229
Vedlegg 2.3 Kontantstøtte per år for bidragsbarnet 229
Vedlegg 2.4 Fordelen av skatteklasse 2 (inntektsgrenser) 229
Vedlegg 2.5 Fordelen av skatteklasse 2 (fordelsbeløp) 230

Vedlegg 3
Bidragsevnevurderingen 231
Vedlegg 3.1 Skatt og trygdeavgift 231
Vedlegg 3.2 Minstefradrag 231
Vedlegg 3.3 Personfradrag 231

Vedlegg 3.4 Midler til eget 232
Vedlegg 3.5 Midler til underhold av eget barn i egen husstand . 232
Vedlegg 3.6 Boutgifter 232

Vedlegg 4
Samværsfradrag 233

Vedlegg 5
Beregning av netto kapitalinntekt for selvstendig næringsdrivende 234

Rettskilderegister 235

Stikkord 237